

The Gleaner

No 30 (2021)

In Memoriam of Loukia Droulia

Ξανακοιτάζοντας το ευρετήριο του «Λόγιου Ερμή»

Emm. N. Franghiskos

doi: [10.12681/er.36172](https://doi.org/10.12681/er.36172)

Copyright © 2023

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Franghiskos, E. N. (2024). Ξανακοιτάζοντας το ευρετήριο του «Λόγιου Ερμή». *The Gleaner*, (30), 769–780. <https://doi.org/10.12681/er.36172>

ΞΑΝΑΚΟΙΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΥ «ΛΟΓΙΟΥ ΕΡΜΗ»

Η ΕΠΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΧΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ, ὅπως τοῦ «Λόγιου Ἑρμῆ» τῶν 11 τόμων (1811-1821) καὶ τῶν 5161 σελίδων, εἶναι φυσικὸ νὰ ἔχει ἀναδείξει ἀτέλειες, παραλείψεις καὶ σφάλματα στὴν ἐπεξεργασία τόσο τοῦ index τῶν ὀνομάτων ὅσο καὶ τῶν πινάκων τῶν περιεχομένων, στὶς περιπτώσεις ἰδιαιτέρα –καὶ εἶναι πολλές– ποὺ ἔπρεπε νὰ δοθοῦν ἐπεξηγήσεις γιὰ τὶς ἀοριστίες τῶν τίτλων τῶν δημοσιευμάτων, πολὺ περισσότερο τῶν ἀτιτλων καταχωρήσεων τοῦ περιοδικοῦ. Ὅπως δὴποτε, ὅταν στὴ δεκαετία τοῦ 1960 ἀνατέθηκε στὸν ὑποφαινόμενο ἀπὸ τὸν Κ. Θ. Δημαρὰ ἡ εὐθύνη τῆς εὐρετηρίασης, φιλόδοξος στόχος στάθηκε τὸ πολυπληθὲς ὑλικὸ πληροφοριῶν γύρω ἀπὸ τοὺς συντάκτες τῶν κειμένων του, μόνιμους ἢ περιστασιακούς, ἐπώνυμους ἢ ἀνώνυμους, μὲ ψευδώνυμα ἢ ἀρχικώνυμα ὑπογραφόμενους, νὰ δαμαστεῖ ὅσο τὸ δυνατόν στὸ καθολικὸ του εὖρος καὶ μὲ βάση τὶς πηγές τεκμηρίωσης, ὅπως καὶ τὸ λημματολόγιο τῶν χιλιάδων ὀνομάτων προσώπων καὶ τόπων, ἐλληνικῶν καὶ ξένων, ποὺ περνοῦσαν στὶς σελίδες τοῦ «Λόγιου Ἑρμῆ», νὰ καταρτιστεῖ μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἐγκυρότητα καὶ ἀξιοπιστία· γενικὰ τὸ ὄλο ἐγχεῖρημα νὰ ἀντιμετωπιστεῖ χωρὶς παραχωρήσεις στὴν εὐκολία. Δὲν ἐπιτεύχθηκε στὸν ἐπιθυμητὸ βαθμὸ ὁ στόχος. Κατὰ τὴ μακρὰ διάρκειαι τοῦ κοπιαστικοῦ, ἄχαρου ἐνίοτε, ἀλλὰ πρόξενου τελικὰ πνευματικῆς εὐφορίας ἔργου, ποὺ γιὰ μεγάλο διάστημα ἐπιτελέστηκε ὑπὸ ἀνώμαλες πολιτικὲς συνθῆκες καὶ μὲ τὸν ἐπιμελητὴ του νὰ ὑπηρετεῖ ἀπὸ τὸ 1967 στὴ Μέση Ἑκπαίδευση, οἱ βοήθειες γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ διαχείριση τῆς ὕλης περιορίζονταν στὴ χρῆση τῶν διαθέσιμων ἔντυπων ἀποθετηρίων τῆς ἱστορικῆς γνώσης, ἐγκυκλοπαιδικῶν καὶ βιογραφικῶν λεξικῶν, γραμματολογικῶν δημοσιευμάτων, καταλόγων βιβλιοθηκῶν καὶ βιβλιολογικῶν ἐγχειριδίων, ὅσο καὶ στὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναζήτησης τῆς οἰκείας κάθε φορὰ βιβλιογραφίας. Ἡ παρουσία τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων ὡς διαμεσολαβητῶν στὴν ἐρευνητικὴ διαδικασία ἦταν βέβαιαι ὑπόθεση τοῦ μέλλοντος. Χάρης ὅμως στὴν ἐνθερμὴ ὑποστήριξη τῆς προσπάθειας ἀπὸ συναδέλφους τοῦ τότε Κέντρου Νεοελληνικῶν Ἑρευνῶν/ΕΙΕ, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ ἔπρεπε ξανά νὰ μνημονευθεῖ ἡ συμβολὴ τῆς Λουκίας Δρούλια, διεκπεραιώθηκε αἰσιῶς τὸ 1976 ἡ ἔκδοση τοῦ Εὐρετηρίου, τὴν ἀναμονὴ τοῦ ὁποίου ὁ Κ. Θ. Δημαρὰς στὸν πρόλόγό του θεωροῦσε «σταθμὸ γιὰ τὴν παιδεία μας».

Ὅμως τὸ χρηστικὸ αὐτὸ ἐργαλεῖο ἔρευνας, ὕστερα ἀπὸ τὴν πολυετὴ ἀξιοποίησή του ἀπὸ τοὺς μελετητὲς τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ

γενικά τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, χρήζει πλέον διορθώσεων, συμπληρώσεων καὶ ἀναθεωρήσεων. Εἰσαγωγή πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἀποτελεῖ τὸ παρακάτω δεῖγμα, ποὺ ἀφορᾷ ἀποκλειστικά καὶ μόνο τὸν πίνακα περιεχομένων τοῦ Εὐρετηρίου. Σὲ αὐτὸ ἔχουν ἐνωματωθεῖ καὶ μερικές ἀκόμη περιπτώσεις ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ὑποδείξει ὁ πάντα πρόθυμος νὰ μοιραστεῖ συναδελφικά τὴν περίσσεια τῶν γνώσεων του Κώστας Λάμπας. Ὁ σχολιασμός, ἀναλυτικὸς ὅπου ἐπιβαλλόταν, γίνεται μὲ βᾶση τὴ χρονολογικὴ τάξη τῶν τόμων τοῦ «Λόγιου Ἑρμῆ» καὶ ὁ ἀκόλουθος ἀριθμὸς παραπέμπει στὸν ἀριθμὸ σελίδας τοῦ Εὐρετηρίου.

1811 / 203

«Διατριβὴ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐνεστῶσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τοῦ Γ.Κ»: τεύχη 15 Ἰαν., σ. 25-27 καὶ 1 Δεκ., σ. 393-398.

Συντάκτης τῆς ἀνώνυμης κριτικῆς γιὰ τὸ γλωσσάριο τοῦ Γ. Κρομμύδη (Μόσχα 1808), ὁ ἐκδότης τοῦ ΛΕ Ἄνθιμος Γαζής, βλ. Φ. Ἡλιού, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία τοῦ 19ου αἰώνα*, τ. Α', 1808.9. Πβ. Ἀδ. Κοραΐς, *Ἀλληλογραφία*, τ. Γ', σ. 121, 147, 171, 209.

— / 209 Ἐπιστολή. Πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου: τεύχη 1 Ὀκτ., σ. 321-328 καὶ 10 Ὀκτ., σ. 329-336.

Συντάκτης τῆς ὑπὸ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα Ν. ἐπιστολῆς πάνω στὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Νεροῦλος, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Ἡ “βυζαντινὴ φατρία τῶν χυδαίστων”». Ἐπισκοπώντας τὰ ἀντικοραϊκὰ δημοσιεύματα τοῦ 1811», *Ὁ Ἑραμιστὴς* 29 (2016), 215 κ.έ. Πρώτη ὑπόδειξη τῆς ταύτισης ἀπὸ τὸν Βάλτερ Ποϋγνερ, *Ἡ γλωσσικὴ σάτιρα στὴν ἑλληνικὴ κωμωδία τοῦ 19ου αἰώνα*, Ἀθήνα 2001, σ. 41.

1812 / 211

Ἐπιστολὴ Γραικοῦ τινος περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου: τεύχη 15 Ἰαν., σ. 30-32 καὶ 1 Φεβρ., σ. 33-34.

Συντάκτης τῆς ὑπὸ τὸ ψευδὸν ὄνομα Πολύκαρπος ἐπιστολῆς ὁ Ἄλ. Βασιλείου χωρὶς ἐρωτηματικὸ, βλ. Ἀδ. Κοραΐς, *Ἀλληλογραφία*, Γ', σ. 189 («Ἀνέγνωσα καὶ τὴν Συμριναϊκὴν ἐπιστολήν»). Τὴν ταύτιση εἶχε ἤδη ὑποδείξει ὁ Ν. Α. Βέης, «Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικὰ πράγματα τῆς Σμύρνης», *Μικρασιατικὰ Χρονικὰ* 1 (1938), 224 κ.έ., βρίσκοντας ἀντίθετο τὸν Γιάννη Καρά, ποὺ θεωρεῖ πιθανότερο συντάκτη τῆς ἐπιστολῆς τὸν Κων. Κούμα ἢ κάποιον διδάσκαλο τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, βλ. «Ἐνα ἀθησαύριστο ἐντυπο. Ἡ “Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου”. Προσθήκη στὴν “Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία” καὶ σχόλιο», *Ὁ Ἑραμιστὴς* 14 (1977), 71, ὅπου γίνεται λόγος καὶ γιὰ τὶς ἐκδοτικὲς τύχες τοῦ κειμένου.

— / 213

Ποίημα εἰς πλοῦτον: τχ. 15 Ἀπρ., σ. 133-139.

Ὁ στιχοῦργος τοῦ ποιήματος Παναγιώτης Ρόδιος, μαθητὴς τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, ποὺ τὸ ἀπήγγειλε στὶς δημόσιες ἐξετάσεις τῆς 11.2.1812,

εἶναι διαφορετικὸ πρόσωπο ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Γ. Ρόδιο τοῦ ὁποίου δημοσιεύεται προκήρυξη, Παρίσι 1.9.1818, στὸν ΛΕ τοῦ 1818, σ. 570-571, ἀναφορικὰ μὲ τὴν ὑπὸ ἔκδοση ἔμμετρη μετάφρασή του τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλῆ, βλ. ἐδῶ **1818** / 256. Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο σταδιοδρόμησε στὴ μέση ἐκπαίδευση κυρίως σὲ Σμύρνη καὶ Ρόδο. Ἐξέδωσε, ὑπὸ τὸ ὄνομα Παναγιώτης Βενετοκλῆς Ρόδιος, τὴ συλλογὴ *Ποιήματα* (Σμύρνη 1846), ὅπου καὶ στιχοῦργημα «Εἰς Πλοῦτον» (σ. 36), ἄσχετο μὲ τὸ ὄμνιτιλο τοῦ ΛΕ, καθὼς καὶ ἔμμετρη παράφραση τοῦ αἰσώπειου μύθου «Ἀηδῶν καὶ Ἀλώπηξ» (σ. 47-48), βλ. ἐδῶ **1818** / 249. Σημαντικότερο ἔργο του ἡ μελέτη *Βραχεῖαι παρατηρήσεις εἰς τινὰς λέξεις καὶ παροιμίας τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ τῶν Ἀτάκτων τοῦ μακαρίτου σοφοῦ Κοραῆ καὶ ἐκ τῶν Κυπριακῶν τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Σακελλαρίου* (Ἀθήνα 1872). Πέθανε στὴ Ρόδο τὸ 1874 (ὑπόδειξη Κ. Λάππα).

1813 / 220

Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι. Πρὸς τὸν ἐκδότην τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ...: Β' Περίοδος, τχ. 4/15 Μαΐου, σ. 53-64.

Ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννης Παπαδόπουλος Δημητριάδης, Βουκουρέστι 5 Μαΐου, μὲ εἰδήσεις γιὰ τὶς δημόσιες ἐξετάσεις στὸ Λύκειο Βουκουρεστίου (27.4.1813) καὶ ἄλλα συναφῆ σχολικά, εἶναι, κατὰ τὸν Σωκράτη Κουγέα, ὁ ὁμώνυμος μεταφραστὴς τῆς τραγωδίας τοῦ Goethe «Ἰφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις», ἡ ἔκδοση τῆς ὁποίας ἀναγγέλλεται στὸν τόμο 1819 τοῦ ΛΕ, σ. 656, βλ. «Ἡ πρώτη νεοελληνικὴ μετάφρασις τῆς Ἰφιγενείας τοῦ Goethe. Ὁ μεταφραστὴς καὶ οἱ παρακινηταὶ αὐτῆς», *Ἑλληνικά* 5 (1932), 374 κ.έ. Πβ. Βάλτερ Ποῦχνερ, *Ἰωάννου Σέργιου Παπαδόπουλου Θεατρικὲς μεταφράσεις*, Ἀθήνα, Ἴδρυμα Οὐράνη, 2004, σ. 14-15 (ὑπόδειξη Κ. Λάππα).

— / 222

Εἰδήσεις: Β' Περίοδος, τεύχη 14-15/15 Ὀκτ. καὶ 1 Νοεμ., σ. 248.

Διόρθωση: παραίτηση τοῦ Θεόκλητου Φαρμακίδη ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ ΛΕ καὶ ὄχι τοῦ Ἄνθιμου Γαζῆ.

— / 223

Παράρτημα εἰς τὸ ιβ'. τετράδιον τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ [βλ. *Ὁ Ἐραμιστῆς* 7 (1969), 57-92].

Ἡ «Πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς» ἀπάντησις «μαθητοῦ τοῦ Κούμα» στὴν «Ἀργῶ» (Ἡρωδιανός, 1813) τοῦ Νεόφυτου Δούκα ἔχει συντάκτη τὸν Ἄλ. Βασιλείου χωρὶς ἐρωτηματικὸ, βλ. Νεόφ. Χαριλάου, *Ὁ Νεόφυτος Δούκας καὶ ἡ συμβολὴ του στὸ νεοελληνικὸ Διαφωτισμὸ*, Ἀθήνα 2002, σ. 415-416.

1814 / 224

Περὶ τῆς προόδου, ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν ἐπιστημῶν: τεύχη 1, σ. 18-24, 2, σ. 33-38 καὶ 3, σ. 49-54.

Τὸ μὲ ὑπογραφή Δ.Δ. ἄρθρο, ἀποδιδόμενον μὲ ἐπιφύλαξη στὸν Δημήτριο Δάρβαρη, προσγραπτέο, κατὰ τὸν Γιάννη Καρά, στὸν Δανιὴλ Δημητρίου [Φιλιππίδη], βλ. «Τὰ

προεπαναστατικά περιοδικά έντυπα», στὸν τόμο *Ἱστορία καὶ Φιλοσοφία τῶν Ἐπιστημῶν στὸν ἑλληνικὸ χῶρο (17ος-19ος αἰ.)*, Συντονισμός, ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια Γιάννης Καραός, Ἀθήνα, ΕΙΕ/ΚΝΕ, Μεταίχμιο, 2003, σ. 704 καὶ passim.

1816 / 227

Ἐλεύθεραι τέχναι / Μουσική: τεύχη 1/1 Ἰαν., σ. 10-15, 2/15 Ἰαν., σ. 22-31, 3-4/1 καὶ 15 Φεβρ., σ. 43-50, καὶ 5-6/1 καὶ 15 Μαρτ., σ. 65-78.

Τὸ ἐκτενὲς μελέτημα εἶναι μετάφραση ἀπὸ τὸ σύγγραμμα *Allgemeine Theorie der schönen Künste* τοῦ γερμανοῦ φιλόσοφου Joh. Georg. Sultzer, βλ. Γιάννης Πλεμμένος, *Τὸ μουσικὸ πορτρέτο τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ*, Ἀθήνα 2003, σ. 181, 189-194, ὁ ἀνώνυμος ὅμως μεταφραστὴς δὲν εἶναι ὁ, σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα, Ἄνθιμος Γαζής, ἀλλὰ ὁ Ζηρόβιος Πώπ, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Παρμβάσεις τοῦ Κοραῆ στὰ μουσικὰ πράγματα καὶ τὴ μουσικὴ ἀγωγή τῶν Ἑλλήνων», *Ὁ Ἐραμιστὴς* 26 (2007), 186-187.

— / 233

Ἀγγελίαι. Ἐπιστολὴ λογίου τινὸς τῶν ἐν Βιέννῃ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον κύριον Φ.-Π.: τχ. 20/15 Ὀκτ., σ. 355-362.

Ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς μὲ τὰ ἀρχικὰ Ἐ.Π. ποὺ ἐξιστορεῖ τὰ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τῆς Βιέννης μὲ σχόλια γιὰ τὴ γλωσσικὴ παιδεία τῶν μαθητῶν, πρέπει νὰ εἶναι ὁ Ἄλ. Βασιλείου. Τὸ ὄφος καὶ οἱ ιδέες ἀπηχοῦν κοραϊκὴ ἐπιρροή (θέλεις χαρῆν, θέλω σὲ γράψειν, ἐμπορεῖ, ἐπαίνεσε, Γραικοί, γραικικὴ γλῶσσα κτλ., ἀναγκαιότητα ἐκμάθησης τῆς καθομιλουμένης πρὶν ἀπὸ τὴν ἀρχαία). Στὸ κείμενο ἀναφέρεται ὅτι οἱ περισσότεροι μαθητὲς «εἶναι τέκνα Γραικῶν κατοίκων τῆς Βιέννης, καὶ Βλάχων, τῶν κατὰ μυρίους λόγους συγγενῶν καὶ ἀδελφῶν τῶν Γραικῶν», καὶ ὅτι στὸ σχολεῖο διδασκόταν ἡ Γραμματικὴ *Τερψιθέα* (μὲ ἀραιωμένο τὸν τίτλο), δηλ. τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Νεόφυτου Δούκα. Ὁ Κοραῆς, ἕνα μῆνα ἀργότερα, στὴν ἐπιστολὴ τῆς 21 Νοεμ. 1816 πρὸς Ἄλ. Βασιλείου ἴσως αὐτὸ τὸ γεγονός ἐπαίνιστόταν ὅταν ἔγραφε ὅτι οἱ «πανευκλεεῖς Κ.[ομμητᾶς] καὶ Δ.[ούκας]» φωτίζουν τοὺς Βλάχους μὲ τὴ *Λογικὴ* τοῦ Σουγδουρῆ καὶ τὴν *Τερψιθέα*, βλ. *Ἀλληλογραφία*, τ. Γ', σ. 521.

— / 233

Πρὸς τοὺς λογίους Ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἐρμουῦ, ἐκ Βιέννης: τχ. 23/1 Δεκ., σ. 403-410.

Συντάκτη τῆς ἐπιστολῆς ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ Κ.Φ. ὅπου παρατίθεται ὁ λόγος τοῦ Π. Ἡπῆτη στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης κατὰ τὸν «εἰς τὴν Ἰατρικὴν προβιβασμόν» του, πιθανολογῶ τὸν Γ. Κλεόβουλο Φιλιππουπολίτη ποὺ εἶχε ἐπανέλθει στὴ Βιέννη (ὅπου ἔζησε περίπου ἀπὸ τὸ 1812-1814), ὕστερα ἀπὸ ἕνα σύντομο διάστημα στὸ Μόναχο. Γιὰ τὶς βιογραφικὰς αὐτὲς πληροφορίες βλ. Κων. Χατζόπουλος – Ἄνδρ. Βελισσάριος, «Ὁ Γεώργιος Κλεόβουλος καὶ ἡ Société pour l'enseignement élémentaire», <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praltika%2014/xatzopoulos.htm>

1817 / 237

Περὶ τῆς Ἠλεκτρικῆς Στήλης τοῦ Ζαμβόνη: τχ. 7/1 Ἀπρ., σ. 139-143.

Ἡ ὑπὸ τὸ ἀρχικόνυμο Φ. μετάφραση τοῦ ἄρθρου τοῦ G. Schuebler ἀπὸ τῆ *Bibliothèque Universelle*, ἀποδιδόμενη με ἐπιφύλαξη στὸν Περίανδρο Φιλίππου, πρέπει νὰ προσγραφεῖ στὸν Πλάτωνα Φραγκιάδη, βλ. Νικ. Σ. Κρουσουλούδης, *Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἔθνομάρτυρος Μητροπολίτου Χίου Πλάτωνος Φραγκιάδου (1776-1822)*, Θεσσαλονίκη 1981, σ. 11, ἰδίως σ. 51.

— / 239

Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία: τχ. 12/15 Ἰουν., σ. 261-266.

Συντάκτης τῶν δημοσιευόμενων σὲ μετάφραση ἀπὸ τὸ π. *Göttingische Gelehrte Anzeigen* βιβλιοκρισιῶν γιὰ ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ J. G. Schneider εἶναι ὁ Friedrich Ruhkopf, βλ. Μαρία Στασινοπούλου, «Εἰδήσεις γιὰ τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον στὸ γερμανόφωνο περιοδικὸ τύπο τοῦ 19ου αἰώνα», *Μνήμων* 12 (1989), 126, 137.

— / 243

Χίος ... Ὅμιλία ἐκφωνηθεῖσα παρὰ ••• ἐν τῇ Σχολῇ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀγίου Μητροπολίτου: τχ. 18/15 Σεπτ., σ. 461-463.

Ἡ ἀφιερωμένη στὸν μητροπολίτη Χίου Πλάτωνα Φραγκιάδη ὁμιλία ἐκφωνήθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχιδιδάσκαλο τοῦ Γυμνασίου Νεόφυτο Βάμβα, βλ. Στέφ. Καββάδας, *Ἡ ἐν Χίῳ βιβλιοθήκη Κοραῆ*, Ἀθήνα 1933, χφ 263.

— / 245

Πρὸς τοὺς φιλογενεῖς ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ: τχ. 22/15 Νοεμ., σ. 596.

Διόρθωση: ἡ μετάφραση τοῦ «Νέου Ἀνάχαρση» ἀπὸ τὸν Κων/νο Μάνο, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Μανουῆλ Βερνάρδου πρὸς τοὺς ἐκδότες τοῦ ΛΕ, ἔχει ἐκ παραδρομῆς ἀποδοθεῖ στὸν πατέρα του, ποστέλνικο Δημήτριο.

— / 246

Εἶδησις: τεύχη 23-24/1 καὶ 15 Δεκ., σ. 642-643.

«Ὁ μεταφραστής», ὅπως ἀνώνυμα ὑπογράφει τὴν εἶδηση γιὰ τὴν ὑπὸ ἐκδοσὴ ἀλλὰ ἀδημοσίευτη τελικὰ τότε μετάφρασή του τῆς γαλλικῆς Γραμματικῆς τοῦ Φουρνία, ἦταν, κατὰ τὴν Ἀριάδνη Camariano-Cioran, ὁ Κυριακὸς Ἑλαῶν χωρὶς ἡ ταύτιση νὰ συνοδεύεται με ἰσχυρὴ τεκμηρίωση, βλ. *Les Académies principales de Bucarest et de Jassy et leurs professeurs*, Θεσσαλονίκη, Institute for Balkan Studies, 1974, σ. 489. Ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ M. Fournier, *La langue française et l'orthographe ... ou Grammaire française*, ποὺ ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα εἶχε γνωρίσει πολυάριθμες ἐπανεκδόσεις (γιὰ εἴκοσι κάνει λόγο ἡ «Εἶδησις»), ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπαγγελματικῆς ιδιότητος τοῦ συγγραφέα («προφέσσορος τῆς Γαλλικῆς, Γερμανικῆς, Λατινικῆς καὶ Ἀγγλικῆς γλώσσης») ποὺ ἀπαντοῦν σχεδὸν ἀπαράλλακτα στὸν τίτλο τοῦ γαλλικοῦ πρωτοτύπου. Γιὰ μιὰ μεταγενέστερη

έλληνική μετάφραση του παραπάνω έργου υπό τον τίτλο *Διδασκαλία Γαλλικής δι-αλέκτου και ὀρθογραφίας*, Βιέννη 1823, βλ. *Ἀλεξάνδρα Σφοίνη, Ξένοι συγγραφείς μεταφρασμένοι ἑλληνικά, 1700-1832*, Ἀθήνα, ΕΙΕ/ΠΕ, 2019, σ. 91 σημ. 190. Ὁ Φ. Ἡλιού, *Ἑλληνική Βιβλιογραφία*, ὅ.π., τ. Β', Ἀθήνα 2011, 1823.11, συσχετίζει τὸ ἔντυπο αὐτὸ μὲ τὴν «Εἰδηση» τοῦ 1817· βλ. καὶ τὴν πρόσφατη ἀναδημοσίευση τῆς τελευταίας στὸν τόμο: Πόπη Πολέμη (ἐπιμέλεια, συνεργασία Ἄννας Ματθαίου καὶ Εἰρήνης Ριζάκη), *Διὰ τοῦ Γένους τὸν φωτισμόν. Ἀγγελίες προεπαναστατικῶν ἐντόπων (1734-1821)*. Ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ Φίλιππου Ἡλιού, Ἀθήνα, Βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου Μπενάκη, 2008, σ. 325-327. Ὁ μεταφραστὴς τῆς ἔκδοσης τοῦ 1823 ὑπογράφεται μὲ τὰ ἀρχικά Ζ.Μ. πὺρ τρία χρόνια ἀργότερα ὑποκαθιστοῦν τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστῆ καὶ στὴν ἔκδοση τῆς τραγωδίας *Ἐρμιόνη* τοῦ Friedrich Wilhelm Ziegler, Πέστη 1826. Οἱ Φ. Ἡλιού, ὅ.π., 1826.17 καὶ Ἀλεξ. Σφοίνη, ὅ.π., σ. 442, προσγράφουν μὲ πολλὲς πιθανότητες τὴ δεύτερη μετάφραση στὸν Ζαχαρία Μαυρουδῆ παραπέμποντας στὸ ἄρθρο τῆς Κομνηνῆς Πηδῶνια, «Ποιὸς εἶναι ὁ μεταφραστὴς τῆς *Ἐρμιόνης*», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, Περίοδος Β', Τμῆμα Φιλολογίας, Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*, 1 (1991), 281-293. Δὲν θὰ σφάλουμε, νομίζω, ἂν τὸν θεωρούσαμε μὲ βεβαιότητα ὑπεύθυνο αὐτῆς τῆς μετάφρασης, τυπωμένης, καθὼς εἶδαμε, στὴν Πέστη, ὅπου μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Μαυρουδῆς ζοῦσε γιὰ κάποιο διάστημα, βλ. Στέση Ἀθῆνη, «Ἡ χειρόγραφη ἀνθολογία τοῦ Ἀλέξανδρου Ρίζου Δορμούση», *Κοινυλοφόρος* 9 (2010), 44. Ἡ σύμπτωση ἐξἄλλου τῶν ἀρχικωνύμων σὲ δύο ἔκδοτικά καὶ μάλιστα μεταφραστικά ἐγχειρήματα, πὺρ εἶ-δαν τὸ φῶς μὲ μικρὴ μεταξὺ τους χρονικὴ διαφορά, ὀδηγεῖ στὴ σκέψη ὅτι καὶ τὰ δύο ἀνῆκαν σὲ κοινὸ δημιουργό. Μαρτυρίες πάλι πὺρ θὰ ἐπιβεβαιώωναν ὅτι ὁ Ζ. Μαυρουδῆς ὑπῆρξε δάσκαλος ἑλληνικῶν καὶ γαλλικῶν στὸ Βουκουρέστι, ὅπως αὐτοσυστήνεται ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς «Εἰδησης» τοῦ 1817, θὰ ἔλυναν ὀριστικά καὶ τὸ αἶνιγμα τῆς ταυτότητος τοῦ τελευταίου. Τέτοια πάντως στοιχεῖα δὲν προσκομίζει ἡ ἐργασία τῆς Κ. Πηδῶνια, «Ὁ Ζαχαρίας Μαυρουδῆς καὶ τὰ ἔργα του (μὲ ἀφορμὴ μιὰ λανθάνουσα ὡς τώρα ἔκδοση)», *Ἀφιέρωμα στὸν Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο*, ἐπιμ. Ε. Κριαρᾶ, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 251-291.

1818 / 248

Ἄσμα εἰς τὸν ποθητὸν ἐρχομὸν τοῦ σεβαστοῦ αὐτοκράτορος... Φραγκί-σκου τοῦ Α': τχ. 2/15 Ἰαν., σ. 44.

Πίσω ἀπὸ τὴν ὑπογραφή «Οἱ ἐν Τεργέστη Γραικοί», 1816, διαφαίνεται ἡ παρουσία τοῦ ἀρχιδιδάσκालο τῆς Σχολῆς Τεργέστης Κων. Ἀσώπιου, ὁ ὁποῖος, καὶ στὴν περί-πτωση ἀργότερα τοῦ θανάτου τῆς βασιλισσας τῆς Μ. Βρετανίας Καρλόττας, συζύγου τοῦ Γεωργίου Γ', θὰ δημοσιεύσει στὸν ΑΕ ἔμμετρο ἐπικήδειο πρὸς χάριν προφανῶς τοῦ λόρδου Guilford, τοῦ ἄγγλου προστάτη καὶ χορηγοῦ τῶν σπουδῶν του στὴ Γερ-μανία, βλ. τόμο 1819, τχ. 1 Φεβρ., σ. 109-111. Στὴ διατριβὴ τῆς Ὀλγας Κατσιαρ-δῆ-Hering, *Ἡ ἑλληνικὴ παροικία τῆς Τεργέστης (1751-1830)*, τ. Α', Ἀθήνα 1986, σ. 329, γίνεται ἀναφορὰ στὸν «δοξαστικὸ ὕμνο» πὺρ συντάχθηκε κατὰ τὴν ἐπίσκεψη ἐκεῖ τοῦ Φραγκίσκου Α' τὸ 1816, χωρὶς σχολιασμὸ ἀναφορικά μὲ τὴν πατρότητά του.

— / 249

Ἰαλῶπηξ καὶ Ἀηδόνι: τχ. 5/1 Μαρτ., σ. 103-104.

Ἐμμετρῆ παράφραση τοῦ αἰσώπειου μύθου φιλοτεχνημένη ἀπὸ τὸν μαθητὴ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης Παναγιώτῃ Ρόδιο [Βενετοκλῆ]. Δημοσιεύθηκε ἀνω-
νωμα μὲ κάπως διαφοροποιημένο τίτλο καὶ προσθαφαιρέσεις σὲ σχέση μὲ τὸ στιχοῦρ-
γῆμα ποὺ περιλαμβάνεται στὴ συλλογὴ τοῦ Ρόδιου *Ποιήματα* (1846), βλ. ἐδῶ **1812**
/ 213, καὶ μὲ τὴ δήλωσις ὅτι πρόκειται γιὰ μορφὴ «μετασχηματισμοῦ» ἀντίστοιχης
παράφρασης τοῦ Ἑλληνόφρονος Σαλαμινίου, δηλ. τοῦ Κωνσταντίνου Νικολόπουλου.
Προφανῶς ὑφίεται σὲ παραθύμημα ἢ ὑπόμνηση τοῦ ἐκδότῃ τῶν *Ποιημάτων* (σ.
48) ὅτι τὸ στιχοῦργημα δημοσιεύθηκε στὸν *Τηλέγραφο* τῆς Βιέννης (ὑπόδειξις Κ.
Λάππα).

— / 250

«Εἰς τὸν δεῦτερον ἀριθμὸν τοῦ ἐφετινοῦ Λογίου Ἑρμοῦ»: τχ. 6/15 Μαρτ.,
σ. 116-119.

Συμπλήρωση: Λόγος τοῦ ποστέλνικου Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν
μαθημάτων στὸ Λύκειο Βουκουρεστίου.

— / ὅ.π.

«Δὲν θέλει χαροποιήσῃ ὀλίγον τοὺς φιλογενεῖς ... »: τχ. 6/15 Μαρτ., σ.
119-120.

Τὸ γράμμα τοῦ Μάρκου Π. Μάτζα Μαυρογένους μὲ τίς εἰδήσεις γιὰ τὸ σχολεῖο τῆς
Πάρου ἀπευθύνεται στὸν θεῖο του Ἰωάννη Μαυρογένη, βλ. Βασ. Βλ. Σφυρόερας, *Οἱ*
Δραγομάνοι τοῦ στόλου, Ἀθήνα 1965, σ. 81 σημ.

— / 252

Ἱστορία καὶ Βιογραφία. Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ὀρθοδόξων μεγά-
λων ἐρμηνέων τῆς τῶν Ὁθωμανῶν βασιλείας (παρὰ τινος ἀνωνώμου): τχ.
12/15 Ἰουν., σ. 297-307.

Συντάκτης τοῦ καταλόγου ὁ Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος, βλ. Βασ. Βλ. Σφυρόερας, *Οἱ*
Δραγομάνοι, ὅ.π., σ. 161.

— / 256

Φιλόμουσοι Ὁμογενεῖς Ἑλληνες: τχ. 20/15 Ὀκτ., σ. 570-571.

Ἡ ἐξαγγελλόμενη ἐκδοσις τῆς ἔμμετρης μετάφρασης τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλῆ
ἀπὸ τὸν μεταφραστὴ Παναγιώτῃ Γ. Ρόδιο, Παρίσι 1.9.1818, δὲν εἶδε τελικὰ τὸ φῶς
τῆς δημοσιότητος, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Ἀνεκπλήρωτα ἐκδοτικὰ σχέδια, 1811-
1821. Οἱ μαρτυρίες τοῦ προεπαναστατικοῦ τύπου», *Ὁ Ἑραμιστής* 25 (2005), 180,
191, ἀρ. 39. Ὁ Π. Γ. Ρόδιος, μὴ ταυτιζόμενος μὲ τὸν Παναγιώτῃ Ρόδιο [Βενετοκλῆ],
βλ. ἐδῶ **1812** / 213 καὶ 249, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἀπὸ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιον τῆς
Σμύρνης, σπούδασε ἰατρικὴν ἐν Πάντοβα καὶ τὸ Παρίσι. Τὸ 1821 κατέβηκε ἐντὶ
Ἑλλάδα μαζί μὲ ἄλλους παρισινούς συμπατριῶτες του καὶ γάλλους φιλέλληνας, ἔλαβε
μέρος ἐπικεφαλῆς ἐκστρατευτικοῦ σώματος σὲ διάφορες μάχες μὲ τοὺς Τούρκους,

ἀνεβαίνοντας σὺν τῷ χρόνῳ τοὺς βαθμοὺς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας. Διετέλεσε ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν ἐπὶ Καποδίστρια καθὼς καὶ ἐπὶ Ὅθωνα στὶς κυβερνήσεις Μαυροκορδάτου (1844) καὶ Κουντουριώτη (1848), ἐνῶ ὑπηρετήσε νορρίτερα σὲ δι-
 άφορες ἄλλες στρατιωτικῆς, διοικητικῆς καὶ πολιτικῆς θέσεις. Πέθανε τὸ 1851 στὸ
 Ναύπλιο. Τὸ ἔργο *Ἐφορος στρατιωτικὸς* (Ναύπλιο 1835) θεωρεῖται τὸ κορυφαῖο του,
 βλ. Παναγ. Σαβοριανάκης, «Στρατιωτικὴ βιβλιογραφία ... Ἡ περίπτωση τῆς ἐκδο-
 σης *Ἐφορος στρατιωτικὸς* (1835), καὶ τοῦ συγγραφέα τῆς Παναγιώτη Ρόδιου», π.
Ἀργολικὴ γῆ 2 (2004), 144-166. Πβ. τοῦ ἴδιου, *Ὁ Παναγιώτης Ρόδιος καὶ ἡ ἐποχὴ*
του (1789-1851), Ἀθήνα 2003 (ὑπόδειξη Κ. Λάππα).

1819 / 260

Ἐπιστολὴ περὶ τῆς Ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου. Φίλε Α.Μ.Π.: τχ. 1/1
 Ἰαν., σ. 27-34.

Ἀποδέκτης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γ. Κλεόβουλου, Παρίσι 15.12.1818, ὁ Ἀθανάσιος Μ.
 Πολίτης, βλ. Ἀριάδνη Camariano-Cioran, *Les Académies princières*, ὅ.π., σ. 113
 (ὑπόδειξη Κ. Λάππα).

— / 260 Ἐπιστολὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως (σταλεῖσα): τχ. 3/1 Φεβρ.,
 σ. 92-98.

Ὁ ἐπιστολογράφος μὲ τὰ ἀρχικῶνυμα Π.Μ., ἐπικριτὴς τοῦ μεταφραστικοῦ ἔργου τῶν
 Πλ. Πετρίδη, Γ. Ρουσιᾶδη καὶ Π. Κοδρικᾶ καὶ γενικὰ τῶν κακόζηλων ἑλληνικῶν με-
 ταφράσεων («ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν μεταφράσεων») εἶναι ὁ Πιττακὸς Μυ-
 τιληναῖος. Ὁ Φ. Ἡλιοῦ, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία*, ὅ.π., τ. Β', 1819.93 εἰκάζει ὡς πι-
 θανὴ τὴν ταύτιση αὐτῆ. Τὴν κριτικὴ τοῦ σχολίασε τὸ 1820 στὸν ΛΕ, τχ. 4/15 Φεβρ.,
 σ. 114-120, ὁ μὲ ἀρχικῶνυμα ἐπίσης Ν. Ι. Γιὰ περισσότερα βλ. Φ. Ἡλιοῦ, ὅ.π. Τὰ ἴ-
 δια ἀρχικῶνυμα Π.Μ. ἐντοπίζονται νορρίτερα στὴ σελίδα τίτλου μιᾶς μετάφρασης ἀπὸ
 τὰ γαλλικὰ τυπωμένης στὴν Κων/πολη τὸ 1818: *Στοιχειώδεις γνώσεις ... εἰς χρῆσιν*
τῶν ἤδη ἀρξαμένων ἀναγνώσκειν Παιδῶν. Σὲ ἓνα ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου, χειρόγραφη
 σημείωση ἀποκαλύπτει ἀνάμεσα στὰ σύντομα βιογραφικὰ τὴν ταυτότητα τοῦ Π.Μ.,
 τοῦ ὁποῖο ἀποκαλύπτεται τὸ βαπτιστικὸ ὄνομα (Κωνσταντῖνος), ὅχι ὅμως καὶ τὸ
 πραγματικὸ τοῦ ἐπώνυμο, βλ. Φ. Ἡλιοῦ, ὅ.π., τ. Α', 1818.87.

— / 263

Πρὸς τοὺς ἐλλογίμους ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἐρμοῦ: τχ. 6/15 Μαρτ., σ.
 222-228.

Συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς μὲ τις εἰδήσεις γιὰ τὴν ἴδρυση καὶ τὸ καταστατικὸ τῆς
 Ἐμπορικῆς Λέσχης τῆς Σμύρνης ὁ Κων/νος Οἰκονόμος, βλ. Φ. Ἡλιοῦ, *Κοινωνικοὶ*
ἀγῶνες καὶ Διαφωτισμός: Ἡ περίπτωση τῆς Σμύρνης (1819), Δεύτερη ἐκδοση συ-
 μπληρωμένη, Ἀθήνα, ΕΜΝΕ-Μνήμων, 1986, σ. 24.

— / 264

Ἴσον τῆς εὐχαριστηρίου τῶν Συμυρναίων ἐπιστολῆς: τχ. 8/15 Ἀπρ., σ.
 263-266.

Μεταξὺ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης ποὺ ὑπογράφου

τὴν εὐχαριστήρια ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτο Ἄλ. Καλλιμάχη, 10.1.1819, γιὰ τὴν προικοδότηση τοῦ σχολείου εἶναι καὶ ὁ Στυλιανὸς Μουδάλανις. Ὁ ἴδιος μὲ τὴν παραπάνω ιδιότητα ἀναφέρεται ὡς Χ(ατζη) Παναγιώτου Στυλιανὸς στὸν τόμο 1818 τοῦ ΛΕ, σ. 113 (ὕποδειξη Κ. Λάππα).

— / 266

Φιλολογία. «Μελέτη τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου παρὰ Παναγιωτάκη ... Κοδρικᾶ...»: τεύχη 11-12/1 καὶ 15 Ἰουν., σ. 408-554, 13/1 Ἰουλ., σ. 571-581.

Συντάκτες τῆς ἀνυπόγραφης ἐκτεταμένης βιβλιοκρισίας οἱ Ἄθαν. Βογορίδης καὶ Στέφ. Κανέλος, ὅπως ὑπέδειξε ὁ Δ. Θερειανός, *Ἀδαμάντιος Κοραῖς*, τ. Β', Τεργέστη 1890, σ. 347. Ὁ Ἄπ. Β. Δασκαλάκης πιθανολογεῖ ὡς συντάκτη τὸν ἴδιο τὸν Κοραῖ ἢ ἄλλο πρόσωπο ὑπὸ τὴν καθοδήγησή του, βλ. *Κοραῖς καὶ Κοδρικᾶς. Ἡ μεγάλη φιλολογικὴ διαμάχη τῶν Ἑλλήνων 1815-1821*, Ἀθήνα 1966, σ. 142, ἐνῶ ὁ Ἄλκης Ἀγγέλου στὴν εἰσαγωγή του στὴ φωτομηχανικὴ ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων τῆς *Μελέτης* καὶ τοῦ ΛΕ, Ἀθήνα, ΜΙΕΤ, 1998, σ. 24, 161, ἀποδέχεται ἀνεπιφύλακτα τὴ γνώμη τοῦ Δ. Θερειανοῦ. Ἦδη ὅμως ἀπὸ τὸ 1820 σὲ ἀχρονολόγητο ἀλλὰ τῆς 15 Μαρτίου ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Κων/νου Ἀσώπιου ἀπὸ τὴ Γοττίγγη πρὸς τὸν Χριστόφορο Φιλητὰ (ΕΒΕ, Τμήμα Χειρογράφων, Φ20) κατονομάζονται οἱ δύο συνεργάτες τοῦ ΛΕ ὡς συγγραφεῖς «τῆς μακρᾶς φυλλάδος κατὰ τοῦ εὐγενοῦς Ἀθηναίου», δηλ. τοῦ Κοδρικᾶ (νὰ εἶχε ἄραγε κυκλοφορήσει ἀνάτυπο τῆς βιβλιοκρισίας;).

— / 268

Κρίσις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γ. Μάτζου περὶ τοῦ τῆς Φιλοσοφίας συντάγματος τοῦ Κ.Μ. Κούμα: τχ. 15/1 Αὐγ., σ. 617-640.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα Γ. Μάτζος, συντάκτη τῆς βιβλιοκρισίας γιὰ τὸ *Σύνταγμα Φιλοσοφίας* τοῦ Κούμα στὸ π. *Καλλιόπη*, 1819, σ. 99 κ.έ., κρυπτόταν κατὰ φήμες, ὅπως ἔγραφε ὁ Κων. Ἀσώπιος στὸν Χρ. Φιλητὰ, ὅ.π., ὁ Ἰγνάτιος Σκαλιόρας, πβ. Κων. Ἀθ. Διαμάντης, «Ὁ Χριστόφορος Φιλητὰς εἰς τὴν Ἑσπερίαν», *Ἡπειρωτικὴ Ἔστια* 10 (1961), 889.

— / 269

Προειδοποιήσις: τχ. 16/15 Αὐγ., σ. 688.

Ὁ ὑπογραφομένος μὲ τὰ ἀρχικὰ Γ.Κ., μεταφραστῆς ἐνὸς ἔργου παγκόσμιας ἱστορίας τοῦ G. G. Bredow, τοῦ ὁποίου ἡ μετάφραση παρέμεινε ἀνέκδοτη, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Ἀνεκπλήρωτα ἐκδοτικὰ σχέδια», ὅ.π., σ. 181, 194, ἀρ. 58, ἐνδέχεται νὰ εἶναι ὁ Γαβριὴλ Κατακάζης. Κατὰ τὸν δημοσιογράφο Ν. Κ. Βέρρο, συντάκτη τοῦ λήμματος γιὰ τὴν οἰκογένεια Κατακάζη στὸ *Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλευθεροδάκη*, τ. 7, σ. 398, ὁ ἐλληνορωσὸς διπλωμάτης «ἔγραφε εἰς τὸν Λόγιον Ἐρμήν». Πβ. καὶ ἐδῶ 1820 / 280. Ἡ «Προειδοποιήσις» ἀναδημοσιεύεται χωρὶς σχόλια γιὰ τὰ ἀρχικὸνυμα Γ.Κ. στὸ Πόπη Πολέμη (ἐπιμ.), *Διὰ τοῦ Γένους τὸν φωτισμόν*, ὅ.π., σ. 422.

— / 270

Τηλέμαχος διὰ στίχων ἑξαμέτρων ὑπὸ τινος Γάλλου Ἑλληνιστοῦ μεταφρασθεῖς: τχ. 19/1 Ὀκτ., σ. 784.

Πρόκειται γιὰ ἀναπαραγωγή μεταφραστικοῦ δείγματος σὲ ὁμηρικὸ ἰδίωμα τῶν *Aventures du Télémaque* τοῦ Fr. Fénelon, ποῦ περιέχεται στὸ φυλλάδιό τοῦ ἑλληνιστῆ Fleury Lécuse, *Essai d'un Télémaque polyglotte, ou Aventures du fils d'Ulysse*, Παρίσι 1812, ὅπου προαναγγέλλεται ἡ ἔκδοση τῶμων συγκροτούμενων ἀπὸ μεταφράσεις τῆς μυθιστορίας τοῦ γάλλου ἱερωμένου σὲ εὐρωπαϊκὲς καὶ ἀσιατικὲς γλῶσσες (ἀνάμεσά τοὺς καὶ ἡ μετάφραση τοῦ Δημ. Π. Γοβδελᾶ, *Τόχαι Τηλεμάχου*, Βούδα 1801), καὶ ζητεῖται ἡ προεγγραφή συνδρομητῶν. Τὸ ἐκδοτικὸ σχέδιο τοῦ Lécuse δὲν εὐοδώθηκε. Ὀλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ φυλλαδίου, χωρὶς ὅμως τὸ στιχουργικὸ ἀπόσπασμα τοῦ F. Lécuse ἀναδημοσιεύεται στὸ Πόπη Πολέμη (ἐπιμ.), *Διὰ τοῦ Γένους τὸν φωτισμόν*, ὁ.π., σ. 157-164. Πβ. Στέση Ἀθήνη, «Ἡ παρουσία τοῦ François de Salignac de la Motte Fénelon στὴ νεοελληνικὴ παιδεία (18ος-19ος αἰώνας)», *Λόγος καὶ χρόνος στὴ νεοελληνικὴ γραμματεία (18ος-19ος αἰώνας)*. Πρακτικὰ Συνεδρίου πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλέξη Πολίτη, Ἡράκλειο, ΠΕΚ, 2015, σ. 118, 120.

— / 271

Ἑλλογιμώτατοι καὶ φιλογενέστατοι Ἐκδόται τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ: τχ. 20/15 Ὀκτ., σ. 815-820.

Ὁ ψευδώνυμος Χριστόφορος Θεοφίλου Χριστιανουπολίτης, ἐναντίον τοῦ ὁποίου καταφέρεται στὴν ἐπιστολὴ του ὁ Νικόλαος Γεωργιάδης γιὰ κάποιον δημοσίευσά του κατὰ τοῦ Κοραΐ, τοῦ ΛΕ καὶ ἄλλων στὸ π. *Καλλιόπη* 1 (1819), 161-166, εἶναι ὁ Π. Κοδρικὰς καὶ ὄχι ὁ Ἰαρίων Συναίτης, βλ. Φ. Ἡλιοῦ, «Ἐύφλωσον Κύριε τὸν λαόν σου». Οἱ προεπαναστατικὲς κρίσεις καὶ ὁ Ν. Σ. Πίχκολος», *Ὁ Ἐραμιστής* 11 (1974) – *Νεοελληνικὸς Διαφωτισμός. Ἀφιέρωμα στὸν Κ. Θ. Δημαρά*, σ. 612 σημ. 55. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ ὁμότιτλο ξεχωριστὸ τράβηγμα τοῦ τόμου (1980). Στὴν ἐπανέκδοση τοῦ κειμένου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Πορεία, Ἀθήνα 1988, βλ. σ. 54-55 σημ. 63.

1820 / 278

Φιλολογία. «Καθολικὴ ἱστορία... ὑπὸ Σ. Κονδοῦ ... ἐν Παρισίοις 1819»: τχ. 7/1 Ἀπρ., σ. 192-201.

Βιβλιοπαρουσιαστὴς τῆς *Καθολικῆς ἱστορίας καὶ κριτικὸς* τῶν προηγούμενων ἑλληνικῶν βιβλίων ἱστορίας εἶναι, κατὰ τὸν Τριαντ. Ε. Σκλαβενίτη, ὁ Κων/νος Κούμας, βλ. «La Révolution Française dans les textes de l'Historiographie néohellénique (1789-1832)», *La Révolution Française et l'Hellénisme moderne, Actes du IIIe Colloque d'histoire (14-17 Octobre 1987)*, Ἀθήνα 1989, σ. 438, σημ. 23.

— / ὁ.π.

Ποιητικὴ. ... «Γραμματικῶν ἢ Ἐγκυκλίων παιδευμάτων βιβλία δ'... ὑπὸ Κωνσταντίνου ... Οἰκονόμου»: τεύχη 8/15 Ἀπρ., σ. 213-228, 9/1 Μαΐου, σ. 241-249 καὶ 19/1 Ὀκτ., σ. 571-588, 602.

Ἡ βιβλιοκρισία στὸ π. *Göttingische gelehrte Anzeigen*, μὲ τὴν ὑπογραφή Rpf (Ρπφ

στόν ΛΕ), ἀνήκει στόν Fr. Ruhkopf, βλ. Μαρία Στασινοπούλου, «Εἰδήσεις γιά τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον...», ὅ.π., σ. 126, 138. Ὁ μεταφραστὴς τῆς βιβλιοκρισίας καὶ σχολιαστὴς τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου τοῦ Κων. Οἰκονόμου Ἀνδρέας Ἀνδρέοπουλος ἀποδείχθηκε ψευδώνυμο τοῦ Κων. Ἀσώπιου καὶ ὄχι τοῦ Θ. Φαρμακίδη, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Ὁ ψευδώνυμος ἐπικριτὴς τῆς “Ποιητικῆς” τοῦ Κων. Οἰκονόμου στόν “Λόγιον Ἑρμῆ” καὶ τὰ κίνητρά του», *Ὁ Ἐρασιστὴς* 21 (1997) - *Μνήμη Λεάνδρου Βρανούση*, σ. 284-300.

— / 279

Προκήρυξις: τχ. 9/1 Μαΐου, σ. 261-262.

Διόρθωση: ἡ ἔκδοση τὴν ὁποία προαναγγέλλει ὁ Διονύσιος Πύρρος δὲν ἀφορᾷ παγκόσμια Γεωγραφία ἀλλὰ «μίαν νεωτέραν γεωγραφικὴν ἔκθεσιν» ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος (Αἰτωλίας, Λοκρίδας, Φωκίδας, Βοιωτίας, Εὐβοίας, Ἀττικῆς, Μεγαρίδας, Πελοποννήσου).

— / ὅ.π.

Κύριοι ἐκδόται τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ: τχ. 9/1 Μαΐου, σ. 263.

Ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς Χριστόδουλος Ἱερόπαις, Τεργέστη 23.2.1820, μὲ εἰδήσεις γιά τίς ἐκεῖ ἑλληνικὲς θεατρικὲς παραστάσεις τῆς τραγωδίας τοῦ Βολταίρου «Θάνατος τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος» πρέπει νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸν Χριστόδουλο Τρικκέα ἢ Θετταλό, πού ἀναφέρεται στίς σελίδες τοῦ ΛΕ ὡς ὑποδιδάσκαλος τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου Σμύρνης (ὑπόδειξε Κ. Λάππα).

— / 280

Φίλοι Ἐκδόται τοῦ Λ. Ἑρμοῦ: τχ. 11/1 Ἰουν., σ. 336-341.

Ἡ ἐπιστολὴ μὲ τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογο εὐεργετῶν τοῦ ΛΕ στὴν Κων/πολη καὶ τίς εἰδήσεις γιά τὰ σχολικὰ τῆς πράγματα καὶ ἐκεῖνα τῆς Πάτμου, ἀποδιδόμενη μὲ ἐπιφύλαξη στόν Κων. Πολυχρονιάδη, πρέπει μᾶλλον νὰ χρεωθεῖ στόν Γαβριήλ Κατακάζη, πού συγκαταριθμεῖται στόν παραπάνω κατάλογο καὶ πού ἀπὸ τὸ 1818 ὡς τὸ 1820 ὑπηρετοῦσε ὡς ὑπάλληλος τῆς ρωσικῆς πρεσβείας στὴν Κων/πολη καὶ ἦταν μυημένος στὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία (ὁ ἐπιστολογράφος μιλάει γιά ὀλιγόχρονη διαμονή του καὶ αἰφνίδια τότε ἀναχώρησή του ἀπὸ ἐκεῖ). Ἐνδεχομένως ἡ κίνηση συγκέντρωσης συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ ΛΕ νὰ ἦταν προσχηματικὴ καὶ τὸ ποσὸν (2640 γρόσια) πού συγκεντρώθηκε γιά στήριξη τοῦ περιοδικοῦ νὰ προοριζόταν γιά τοὺς σκοποὺς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἡ ὁποία εἶχε μεταφέρει ἀπὸ τὸ 1818 τὴν ἔδρα τῆς στὴν Κων/πολη. Μιὰ τέτοια ἐκδοχὴ ἔχει ὑπαινιχθεῖ ὁ Β. Π. Παναγιωτόπουλος, «Περίανδρος Φιλίππου», *Ὁ Ἐρασιστὴς* 1 (1963), 59. Στόν ὀνομαστικὸν πάντως κατάλογο μεταξύ τῶν εἰκοσι ὑπογραφῶν, ἐκτὸς ἐκεῖνης τοῦ Γ. Κατακάζη, ἐντοπίζονται ὀκτὼ τουλάχιστον ἄλλων Φιλικῶν (Π. Σέκερη, Κ. Κουμπάρη, Ἰω. Ξένου, Π. Ὁμηρίδη Σκυλίτση, Ἄν. Κόνιαρη, Παλαιολόγου Λεμονῆ, Περίανδρου Φιλίππου καὶ Ἀρχιμ. Γρηγόριου Δικαίου, δηλ. τοῦ Παπαφλέσσα), ἐνῶ στὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς ἀναφέρεται ἡ συμβολὴ γιά τὴ συγκέντρωση τῶν χρηματικῶν συνδρομῶν τοῦ ἐπίσης Φιλικοῦ Ἰω. Πολυχρονιάδη.

— / 281

Φίλτατέ μου κύριε Κοκκινάκη. Ἐκ Κερκύρας: τχ. 12/15 Ἰουν., σ. 372-376.

«Ὁ φίλος σου», ὅπως ἀνώνυμα ὑπογράφει τὴν ἐπιστολὴν μετὰ τὴν εἰδησὴν τῶν διερευνητικῶν ἐπαφῶν τοῦ λόρδου Guilford στὴν Ἰθάκη γιὰ τὴν ἰδρυση ἐκεῖ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἑπτανήσου, εἶναι ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, βλ. Δάφνη Δ. Κυριάκη-Μάνεση, *Κερκυραϊκὸ Ἀρχεῖο Guilford*, Κέρκυρα 1984, σ. 61 (ἐπιστολὴ Σπ. Τρικούπης, 1.6.1820, πρὸς Guilford, Φ IV 20).

— / ὅ.π.

Πρὸς τὸν κύριον Γ. Σταῦρον Ἰωάννου. Εἰς Βιένναν τῆς Αὐστρίας: τχ. 13/1 Ἰουλ., σ. 382-388.

Συντάκτης τῆς ἀνώνυμης ἐπιστολῆς γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας στὰ Ἰωάννινα ὁ Κων. Ἀσώπιος χωρὶς ἐρωτηματικὸν, βλ. Ἀρχεῖο Ἀσώπιου ΕΒΕ, Ἄσ. 250, γράμμα Χριστ. Φιλητᾶ 22.9.1820 (ὑπόδειξις Κ. Λάππα).

— / 283

Ἄγαθαὶ πράξεις Ἑλλήνων: τχ. 15/1 Αὐγ., σ. 457.

Διόρθωση: γ) Εἰδήσεις γιὰ τὴν χρηματικὴν δωρεὰν τοῦ βελβενδινοῦ μοναχοῦ Γ. Χατζηστασίου στὸ σχολεῖο τοῦ Βελβενδοῦ.

— / ὅ.π.

Ἠθικὴ φαντασία φιλερήμου τινὸς διδασκάλου: τχ. 15/1 Αὐγ., σ. 458-460.

Στιχογραφὸς τοῦ ἐκ 18 ἐξάστιχων στροφῶν ἀνώνυμου ἠθικοδιδακτικοῦ ποιήματος εἶναι ὁ Πολυζώης Κοντός, βλ. Φ. Ἡλιού, *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία*, ὅ.π., τ. Β', 1820.52.

— / 285

Φίλτατε Κοκκινάκη: τχ. 21/1 Νοεμ., σ. 644-654.

Ἀπὸ παραδρομῆς δὲν σημειώθηκε, ὅπως ἔχει γίνεαι στὶς ἄλλες παρόμοιες περιπτώσεις, ὅτι τὰ ἀρχικὰ Ι.Κ. τῆς ἐπιστολῆς, σχετικῆς μετὰ τὴν μελετώμενην ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἰωάννη Χρυσόστομου, ἀνήκουν στὸν Ἄδ. Κοραή.

1821 / 290

Προκήρυξις: τχ. 5/1 Μαρτ., σ. 183-186.

Διόρθωση: στὴν Προκήρυξιν ἀναγγέλλεται ἀπὸ τὸν Σιλβ. Κολόμβο ἢ ὑπὸ ἔκδοσιν ἀλλὰ τελικὰ ἀδημοσίευτη «Γεωγραφία τῶν παιδῶν», βασισμένη στὴν *Kleine Geographie*, Λιψία 1817, τοῦ Chr. G. D. Stein, καὶ σὲ ἄλλες ἐλληνικὰς καὶ ξένες Γεωγραφίας, βλ. Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος, «Ἀνεκπλήρωτα ἐκδοτικὰ σχέδια», ὅ.π., σ. 182 καὶ 199, ἀρ. 78. Ἀναδημοσίευση τοῦ κειμένου τῆς Προκήρυξης βλ. στὸ Πόπη Πολέμη (ἐπιμ.), *Διὰ τοῦ Γένους τὸν φωτισμόν*, ὅ.π., σ. 494-498.